

Anna-Lena Stenberg, vintern 2012-2013.
070-476 00 98
stenberg.annalena@gmail.com

KFF, Kvinnor för fred, i Falun under 1980-talet.

Projekt för att samla in material att överlämna till Folkrörelsearkivet samt att skriva något om organisationen.

Syfte.

Kort sammanfatta vad som uträttades. Undersöka vad jag själv bidrog med. Reflektera över varför föreningen i Falun blev så kortlivad.

Ta reda på något om den faktamässiga bakgrunden, medeldistansrobotarna, kärnvapenupprustningen osv.

Vad finns att lämna till arkivet?

Det material, som jag har samlat ihop, är sådant som Kerstin Lindberg, Inger Malmberg och jag har sparat. Det är bl.a. räkenskaper, protokoll, inbjudningar till möten och tidningsklipp. Jag tror att det finns flera, som kan ha något i sina gömmor. Särskilt roligt vore det att få exempel på de vykort, som vi sålde. Konstnärinnorna själva, Anne Carlquist och Kinna Lindahl, har bara sina egna exemplar, som de inte vill lämna ifrån sig. Däremot har de skickat via dator, som kan föras över till CD. Jag har inga privata bilder från t.ex. demonstrationer och träffar.

Bakgrunden

Jag var inte engagerad i någon kvinnoaksgrupp under 1970-talet, men utan tvekan påverkades jag av kvinnornas frigörelsekamp på det rent personliga planet. 1976 tog jag äntligen steget att våga skilja mig. I samband med det flyttade jag till Stockholm.

Föreningen Kvinnokultur bildades i Stockholm på 1970-talet. Den anordnade en kvinnokulturfestival i gamla riksdagshuset. Det var min första upplevelse av kvinnokraftens styrka. Omtumlande, glädjerikt och starkt var det. Härligt att få lyssna till Sara Lidman t.ex.

Kunskapsseminariet *Hur vinner vi freden?*, som alla menar var startpunkten för KFF, med 200 deltagare på hösten 1978, kände jag inte till. Jag hade säkert tyckt om att få vara med där, men vid den tiden hade jag flyttat till Falun. Seminariet blev en bok: *Rusta för fred. Rädda livet* med Maria Bergom Larsson som redaktör. Gidlunds förlag gav ut den. Gertrud Gidlund var en av de ledande kvinnorna i kvinnofredskampen.

På våren 1979 bildades *Kvinnokamp för fred* som en nationell organisation. En inspiratör till fredsarbetet var Berit Ås från Norge. Samtidigt drog det ihop sig till folkomröstning om kärnkraften. I augusti hölls stora demonstrationer mot kärnkraften runt om i landet. Det störtregnande, men man gick med sina nyskapade, vackra banderoller och hade likalydande manifest.

Folkkampanjen mot kärnkraft var också viktig. I Falun fanns en stark organisation. Vi delade upp oss i olika stadsdelsgrupper. Min sambo och jag tillhörde den som fanns på Kvarnberget, Östra Främby, Källviken och Norsbo/Aspeboda

Den 12 december 1979 initierade *Kvinnokamp för fred* den första Lucia-demonstrationen mot kärnkraft och kärnvapen. Samma dag kom NATO:s dubbelbeslut om utplacering av missiler i Europa, vilket innebar, dels att man på sikt skulle placera ut medeldistansrobotar, dels omedelbart börja bygga avskjutningsramper.

Man tror att uppåt 40 000 människor deltog runt om i landet. Förmodligen var det en demonstration även i Falun. Det kan vara så att en stor, vacker banderoll med Nej till kärnkraft redan då hade skapats av bl.a. Inga Björstedt.

I Sverige var det folkomröstningen som dominerade debatten. Omröstningen hölls den 23 mars 1980 och resultatet blev en stor besvikelse. Visserligen röstade 38 % för linje 3 och ett nej, men linje två hade trasslat till omröstningen, så att det egentligen blev ett icke-beslut, varken ja eller nej.

1981 bildades KFF Falun.

Under våren 1981 var det namninsamling för en kärnvapenfri zon i Norden. KFF:s Fredsmarsch till Paris gjordes på sommaren. Deltagarna släpptes in i staden först sedan Olof Palme förmått Mitterand att tillåta det. Han reste själv till Paris, berättar bl.a. Wanja Eek från Falun. Hon gick marschen hela vägen. Det var också många, som deltog under vissa sträckor. Den sjätte augusti inbjöd fredsorganisationer i Falun till en samling för att fira inmarschen i Paris. KFF stod också som inbjudare, men den lokala organisationen var ännu inte bildad.

Senare i augusti bjöd Ulla Waldenström, Anne Carlquist och jag in till ett möte för att bilda en lokalgrupp i Falun. Vi var medlemmar i Kvinnor för fred, som *"finns i alla nordiska länder och samlar kvinnor i ett aktivt arbete för nedrustning och fred. Rörelsen är partipolitiskt obunden och samarbetar med organisationer som har samma mål."*

Vi höll ytterligare ett stormöte nästa månad och då hade redan åtta arbetsgrupper startat. Arbetsgrupperna skulle skicka en representant till det som kallades Lilla Samla. Det var en styrelse med tre ordföranden och tre sekreterare. Stora Samla fanns på riksnivå, dit de olika lokalgrupperna ute i landet i sin tur sände representanter. Organisationen skulle vara så platt som möjligt.

FN-föreningen anordnade ett fredsseminarium med bl.a. May-Britt Theorin och KFF var medarrangör. Till Lucia ordnade vi en fredsmarsch. Det var vanligt att vi arrangerade tillsammans med andra organisationer. IFFI (Internationella Kvinnoföreningen för Invandrarkvinnor) var en sådan organisation. Så här rapporterade vi till Stora Samlas utskick om 1981 års Luciademonstration *"Inför fredståget gatuteater 12 dec, sketchen om atombomben. Cirka 600 personer deltog i fredståget som gick genom centrala stan under rusningstid. Sedan samling på Folkets hus. Båda lokaltidningarna skrev om tåget. Vi var huvudarrangörer, av 80 inbjudna organisationer kom 12."*

Kinna och Anne designade vykort, affischer och program. Vi sålde både egenproducerat och inköpt material och fick in 10 000 kronor. Vi hade låtit trycka 1800 fredsvykort och minst 800 såldes på kort tid. 500 kronor skänktes till Greenham Common-lägrer, kvinnornas fredsläger i England. Lägrer uppstod efter den brittiska regeringens beslut att tillåta placering av kryssningsmissiler 1981. Kvinnorna hade inspirerats av marschen till Paris. Vi skulle komma att skicka pengar dit flera gånger.

1982

I början på året bestämde vi att lokalgruppen i Falun på våren skulle anordna årsmötet för hela landets KFF. Vi bildade en arbetsgrupp, som förberedde mötet. Gruppen ordnade så fint med matlag, dekorationer och sångtexter. Det blev mycket lyckat. Sextio personer från hela landet kom dit. Eva Nordland, norska, talade om den kommande marschen till Minsk. Hon lade ner ett stort arbete på att organisera detta av svenska media så ifrågasatta företag.

Det var på det här mötet förslaget om namnbyte från Kvinnokamp för fred till Kvinnor för fred gick igenom.

Den 15 maj gick tre bussar från Falun till Nordiska fredsmötet i Göteborg, där IKFF var huvudarrangör. Då hade vi med oss vår fantastiska banderoll som vid det här laget hade omarbetats så att det stod Kvinnor för fred på den. Det var kvinnor från IFFI i Falun, som bar banderollen. Göteborgsmötet samlade mellan 70 000 och 100 000 deltagare. Daniel Ellsberg och Liv Ullman var två kända personer som talade på Gamla Ullevi. Mötet var en euforisk upplevelse, där människor på utecaféerna i det vackra solskenet reste sig upp och applåderade när någon del av demonstrationståget gick förbi. Det var så stort att det utgick från fem olika platser i staden.

1982 års Luciademonstration hade fyra huvudparoller:

Nej till missiler i Europa.

Nej till kärnvapen i öst och väst

Stoppa kärnvapenproven

Kärnvapenfri zon i Norden

1983

På våren blossade en debatt upp i Falukuriren om freds rörelsen. Den politiske redaktören, Hans Lindqvist, var en stor vän av det svenska försvaret. Han hävdade bl.a. att det svenska försvaret var den största svenska freds rörelsen. Slättagruppen hade svarat 28 mars och jag lovade att göra förslag till ett nytt inlägg, men vet inte vad som blev resultatet. Däremot kommer jag ihåg att jag deltog i ett direktsänt radioprogram i Dalaradion tillsammans med bl.a. Inger Malmberg från FN-föreningen.

Ulla Waldenström var en av de starkast sammanhållande krafterna i KFF Falun. I sin bok *Brinna och brännas. Om mina engagemang*, skriver hon inte så mycket om just fredsarbetet, men hon berättar att hon, när hon flyttat till Falun, drog i gång en grupp Kvinnor mot kärnkraft och fortsätter:

"Efter folkomröstningen uppstod ett tomrum, som vi fyllde genom att bilda gruppen Kvinnor för fred...I det här arbetet inspirerades jag också av Urban (Waldenström, min am.) som startade gruppen Läkare mot kärnvapen i Sverige. Deras internationella nätverk tilldelades flera år senare Nobels fredspris. Fantastiskt. Men för mig och flera andra i vår lilla grupp blev det svårt att hålla ångan uppe. Det var också tungt att arbeta med en fråga där man ständigt levde i skuggan av informationen om krig och konflikter."

På årsmötet i oktober 1983 var det kris. Alla i Lilla Samla önskade sluta och få ville fortsätta att vara aktiva. Under det något förvirrade mötet beslöts att föreningen skulle vara i stort sett vilande med endast få aktiviteter. Den enda reellt kvarvarande stadsdelgruppen i Slätta tog på sig att sköta Lilla Samlas arbetsuppgifter.

Jag hade varit på riks-KFF:s höstmöte i Nässjö, där man hade seriöst upplagda föreläsningar och seminarier kring fredsfrågor. Vi tog upp frågor om kvinnors värderingar och metoder, om våld och förtryck av kvinnor, om mansdominans och militarism. Vi diskuterade en

aktionsplan inför årsmötet: Icke våldsaktioner vid kärnvapenbaser; TPI dvs tredjepartens ingripande i nedrustningsförhandlingarna i Genève samt Olagligförklaring av kärnvapen genom den s.k. Folkmordskonventionen från 1948. Bl.a. Maria Bergom Larsson arbetade för en ny konferensordning i nedrustningsförhandlingarna där de alliansfria länderna skulle få en viktig roll. Hon skrev till Indira Gandhi och bad henne att tillsammans med Olof Palme göra en insats för detta.

Mot bakgrund av krisen på hemmaplan kändes det som vi tog upp i Nässjö överväldigande och på ett högt plan. Samtidigt var det kraftfullt och vitaliserande, dock svårt att överföra till falugruppen.

Men vykort klarade vi av att sälja, både morsdagskort under våren och julkort i december. Marianne Omne Pontén drog ett tungt lass för att det skulle bli en demonstration vid Lucia även det här året.

1984

I januari diskuterade vi hur vi skulle fortsätta vårt arbete. Vi ville ha en tydlig huvuduppgift som alla kunde skriva under på. Fred? Nedrustning? Kärnvapen? Pacifism? Det svenska försvarets vara eller inte vara. Civilförsvaret? Det var frågor, där många av oss kände att vi måste ta ställning mera tydligt. Det var också svåra frågor, där vi hade olika åsikter. Vi fortsatte diskussionen nästa månad. Nässjömötet hade inte gett oss några konkreta mål, men jag menade att vad vi än jobbar med så jobbar vi i rätt riktning. Vi drar i en tåt, andra i en annan. Samtidigt är det viktigt att ha KFF:s målsättning som grund.

Vi enades om att vi skulle arbeta mot kärnvapnen.

Vi diskuterade också motioner, som jag skulle ta med mig till årsmötet i Umeå.

I september beslöts att vi skulle låta gruppen vara vilande med en styrelse på tre personer. Kerstin Lindberg var kassör och det var det viktigaste för oss i det här läget. Aktuellt på det nationella planet var en fredsresa till jordens alla länder, som IKFF arrangerade. Maud Frölich från IKFF kom till stan och informerade om Fredsresan. Om detta står det i det sista utskick jag har kvar. Det var undertecknat Kerstin Lindberg, Inger Malmberg, Anna-Lena Stenberg och Ulla Waldenström.

Analys och avslutning.

Hur kunde en så blomstrande verksamhet falla ihop så snabbt? Var det alltför tungt att arbeta med krig och konflikter, som Ulla menar?

Jag tror att det fanns flera anledningar till att luften gick ur rörelsen så snabbt. Många var småbarnsföräldrar samtidigt som de utbildade sig och/ eller arbetade. Det var svårt att orka med. Några flyttade från stan.

En annan viktig anledning var att det blev politiskt laddat. Det var så många fredsfrågor förutom kärnvapenupprustningen, som pockade på uppmärksamhet. Skulle Sverige ha vapenexport? Ett försvar? Hur skulle man ställa sig till civilförsvaret? Var det rätt att marschera till Minsk? Det kalla kriget pågick fortfarande. Sovjetunionen hade ett övertag när det gällde medeldistansraketer. Det förekom misstänkliggörande av våra motiv. Debatten i massmedia på våren 1983 blev pressande för oss.

Vi kunde inte ta ställning i alla svåra frågor, men vi var så förtvivlat rädda att kärnvapnen skulle förstöra vår jord. Vad skulle det bli av barnen? Hur skulle vi orka?

När det gällde kärnvapnen var det lätt för mig att ta ställning. Kärnkraft och kärnvapen är siamesiska tvillingar. Det blev naturligt att fortsätta från kampen mot kärnkraft till att kämpa mot kärnvapen. Mina minnen från den första intensiva tiden är dock inte så många och så starka. Jag har fått förlita mig på vad som finns i KFF:s pärmar och mina få anteckningar.

Organisationens senare period minns jag mer av. Eftersom jag inte hade småbarn hade jag mer tid än många andra att åka på årsmöten och träffar.

Vi var några stycken som höll ut i det längsta. Jag stod som kontaktperson för Falugruppen i det sista Stora Samla- utskick jag har kvar, från 1986. Därefter verkar jag ha gått ur KFF. Också för mig tog det privata över och orken räckte inte till. 1984 började jag arbeta på gymnasieskolan i stället för grundskolan och året efter köpte vi ett renoveringsobjekt till hus.

KFF har fortsatt med sina utskick i tidningsform till för bara något år sedan. Numera finns utskicket som bilaga i Miljöaktuellt. KFF som riksorganisation finns kvar, men verkar föra en tynande tillvaro.

Under hela åttiotalet kämpade KFF-kvinnor runtom i landet mot kärnvapen. I Ludvika t.ex. fanns en uthållig grupp med Elise Kulla i spetsen. De tre marschererna, till Paris, Minsk och Washington DC var det mest spektakulära, förutom Luciademonstrationerna.. KFF var aktivt vid kvinnokonferensen i Nairobi, anordnade cykelmarsch Kiruna-Narvik, deltog i den stora fredsträffen i Murmansk och ordnade bojkotter mot franska viner för att stoppa de franska kärnvapenproven i Stilla Havet.

Gjorde vi någon skillnad?

1987 kom USA och Sovjetunionen överens om att skrota medeldistansrobotarna. Detta genomfördes 1991, då 2700 kärnvapenbestyckade robotar skrotades för första gången i kärnvapnens korta, men hemiska historia. Gorbatsjov sägs ha sagt, att en faktor bakom beslutet var ”folkets diplomati”.

Tisdagen 12 februari 2013 provsprängde Nordkorea sin tredje kärnladdning. Kärnvapnen har spritts till flera länder. Nio stycken totalt har i dag kärnvapen, Pakistan, Indien, Kina och Israel förutom de traditionella stormakterna. Det behövs mer ”folklig diplomati” för att stoppa både kärnvapen och kärnkraft. Sociala medier i all ära, men det är nog bara med våra kroppar, som vi kan göra skillnad.

Litteratur: Förutom de böcker som finns nämnda i texten har jag läst

Bladen vänder vinden. Tio år med Kvinnor för fred. Gidlunds

Förbannad är jag ganska ofta. Samtal med Berit Ås, som Ami Lönnroth skrivit. Ami arbetade på Svenska Dagbladet och var en viktig kraft i freds rörelsen. Boken gavs ut 2008 av Ordfront tillsammans med Kvinnor för fred.